

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ.

ΥΠΟ DE. QUATREFAGES.

(Μετάφρασις Π. Περράκη).

(Συνέχεια).

Εἰς τὰ δύο προηγούμενα μέρη τῆς παρούσης πραγματείας (φυλλάδ. 3 καὶ 4) ἀνεπτύξαμεν ζητήματά τινα περὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἅτινα ἐλύσαμεν ὁδηγούμενοι ἐκ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Τὸ πρῶτον ἦτο, περὶ ἐνότητος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὅτι δηλαδή καίτοι ὑπάρχουσι μεγάλαι διαφοραὶ μεταξὺ τῶν πολλῶν φυλῶν τοῦ ἀνθρώπου, οὐχ' ἦττον ὁμῶς πάντες οἱ ἄνθρωποι ἀνήκουσιν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ γένος: τὸ δεύτερον, πότε ἀνεφάνησαν οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τῆς γῆς: ὁδηγούμενοι δὲ ὑπὸ νεωτάτων ἀνακαλύψεων ἀπεδείξαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔζησεν ἐν Γαλλίᾳ συγχρόνως μὲ τὸν ἐλέφанта καὶ τὸν ῥινόκερων, καὶ ὅτι ἡ ὑπαρξὶς τοῦ ὀρυκτοῦ ἀνθρώπου, ἦν οὐδόλως πρὸ δωδεκαετίας παρεδέχοντο, εἶναι πραγματικὴ: τὸ τρίτον, ἂν τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀνεφάνη συγχρόνως ἢ διαδοχικῶς εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς γῆς ὅπου ἀπαντῶμεν αὐτὸ σήμερον. Στηριζόμενοι δὲ πάντοτε ἐπὶ τῆς μελέτης τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν, καὶ ἀκολουθοῦντες οὐχὶ πλέον τὴν φυσιολογίαν ἀλλὰ τὴν γεωγραφίαν τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀνεφάνη ἐπὶ ἐνὸς μόνοις μέρους τῆς γῆς, καὶ ὅτι τὸ μέρος τοῦτο κατέχει ἀσήμερον ἑκτασιν τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Προχωρήσαντες δ' ἔτι περαιτέρω ἀπεδείξαμεν μετὰ πιθανότητος οὐκ ὀλίγης, ποία εἶναι ἡ προνομιοῦχος χώρα, ἐν ᾗ ἐγεννήθη κατὰ πρῶτον ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὅθεν ἀκολούθως διεσπάρη πανταχοῦ τῆς γῆς διὰ τῶν μεταναστεύσεων, καὶ ὅτι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸ κέντρον τῆς πλάσεως τοῦ ἀνθρώπου εἶναι περὶ τὴν κεντρικὴν Ἀσίαν.

Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς ἄλλο ζήτημα τοσοῦτον σπουδαῖον καὶ διαφέρον εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὥστε ἐπησχόλησεν οὐχὶ μόνον τοὺς πεπολιτισμένους ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς μάλα ἀγροίκους λαούς. Τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι τὸ ἑξῆς: Πῶς ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος;—διατί ἐπὶ αἰῶνας ἀνυπολογίστους οὐδὲν ἴχνος τοῦ ἀνθρώπου ἀπαντᾶται ἐπὶ τῆς γῆς, ἐνῶ εἰς ἄλλας ἐποχὰς εὐρίσκομεν αὐτὸν πανταχοῦ; Καίτοι δὲ προϋτάθη εἰς πάσας τὰς ἐποχὰς, αἰετοτε ἐλύθη διὰ τῶν δογμάτων καὶ τῆς ὀρησκείας: ἡμεῖς ὁμῶς ἐνταῦθα ἔχοντες ὁδηγὸν τὰς ἐπιστήμας ἀκολουθοῦμεν ἄλλην ὁδόν.

Ἡ ἐπιστήμη θέσασα τὸ ζήτημα τοῦτο ἐνησχολήθη νὰ τὸ λύσῃ διὰ τῶν ιδίων αὐτῆς δυνάμεων. Δὲν διστάζομεν ὁμῶς ν' ἀπαντήσωμεν ὅτι δὲν ἡδυνήθη νὰ τὸ κατορθώσῃ, ὥς θέλομεν ἰδεῖ ἐκ τῶν ἐπομένων.

Αἱ γενεαλογικαὶ ἀνακαλύψεις μαρτυροῦσιν ἡμῖν μετὰ θετικότητος ὅτι ἡ

ἐπὶ τῆς γῆς ἐμφάνις τῶν φυτῶν, τῶν ζώων καὶ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι διαδοχική· ἐπὶ τῶν ἀνακαλύψεων τούτων στηριζόμενοι δυνάμεθα μετὰ θετικότητος νὰ εἰπώμεν ὅτι ὑπῆρξεν ἐποχὴ καθ' ἣν οὐδὲν ἐνόργανον ὃν ἠδύνατο νὰ ζήσῃ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς· ὅτι κατόπιν ἐπῆλθεν ἄλλη ἐποχὴ καθ' ἣν ἡ γῆ ἠδύνατο νὰ κατοικηθῇ ὑπὸ τινων ζώων καὶ φυτῶν· ὅτι ἀκολούθως ἡ κατάστασις αὐτῆς μετεβλήθη, καὶ τότε ἀνεφάνησαν τὰ πτηνά, τὰ μαστοφόρα καὶ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος. Ἀλλὰ πῶς συνέβησαν αἱ ἀλληλοδιάδοχοι αὗται γενέσεις; Πόθεν προέρχονται τὰ ὄντα ἐκεῖνα ἅτινα ἐνίοτε βλέπομεν αἰφνης ἀναφαινόμενα ἐκεῖ ἐνθα προηγουμένως οὐδὲν τοιοῦτον ὑπῆρχε; Τὰ ζητήματα ταῦτα εἶναι, ὡς προείπομεν, ἄλυτα, τοῦλάχιστον μέχρι σήμερον. Εὐρίσκομεν τὰ ἐνόργανα καὶ ζωϊκὰ ταῦτα ὄντα ἑτοιμα, οὕτως εἰπεῖν, καὶ γινώσκουμεν μόνον ὅτι πολλαπλασιάζονται διὰ τῆς ἐπιμιξίας προϋποθέτοντες πάντοτε ὅτι ἔχουσιν ἓνα πατέρα καὶ μίαν μητέρα· ἀλλὰ τὸν πρῶτον πατέρα καὶ τὴν πρώτην μητέρα δὲν εἶδομεν γεννωμένους, ἀγνοοῦμεν ἄρα πῶς ἐσχηματίσθησαν, ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, ποῖα φαινόμενα ἐπενήργησαν εἰς τὴν γέννησιν αὐτῶν. Τὰ φαινόμενα καὶ ὁ τρόπος δι' ὧν διατηρεῖται ἡ ὑπαρξίς ὄντος ἢ σώματός τινος εἶναι πολὺ διάφορα ἐκείνων ἅτινα ἐγέννησαν τὸ ὃν ἢ τὸ σῶμα τοῦτο· ἐπομένως τὰ φαινόμενα ἅτινα ἐπενήργησαν εἰς τὴν ἐμφάνισιν τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν εἶναι ἄλλα καὶ οὐχὶ ἐκεῖνα ἅτινα διατηροῦσιν αὐτά. Πρὸς εὐχερεστέραν κατάληψιν τῶν λεγομένων ἃς λάβωμεν ἐν παράδειγμα. Ἄς ὑποθέσωμεν ὥρολογοποιὸν λόγου χάριν ἔχοντα ὑπ' ὅψιν τοῦ ὥρολόγιον· δύναται βεβαίως νὰ ἀναλύσῃ τὴν μηχανὴν του, νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ ἐλάχιστον ἐλάττωμα τῶν τροχῶν, νὰ τὸ καθαρῇ καὶ νὰ τὸ καταστήσῃ ὡς νέον, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ γινώσκῃ πόθεν ἔρχονται τὰ μέταλλα τὰ ἀποτελοῦντα τὴν μηχανὴν τοῦ ὥρολογίου τούτου, οὐδὲ πῶς κατεσκευάσθησαν οἱ τροχοὶ αὐτοῦ. Οὐδεμία ἐνδειξις βεβαίως ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ ὥρολογίου δι' ἧς δύναται νὰ μάθῃ πῶς ἀνωρύχθησαν ἐκ τῆς γῆς τὰ μέταλλα αὐτοῦ, πῶς ἡ ὕλη ἐκείνη ἦτις ὅτε μὲν ὁμοιάζει πρὸς τὸν λίθον, ὅτε δὲ πρὸς τὸ χῶμα μετασχηματίζεται εἰς τὸ σῶμα τὸ λεγόμενον μέταλλον. Ἄρα ὁ ὥρολογοποιὸς, ἐκτός ἐὰν καταφύγῃ εἰς ἄλλας τέχνας, ἀγνοεῖ πῶς κατεσκευάσθη τὸ μέγα ἐλατήριο τὸ κινοῦν ὁλόκληρον τὴν μηχανὴν τοῦ ὥρολογίου του. Προκειμένου λοιπὸν περὶ τῶν φυτῶν καὶ ἐν γένει τῶν ἐνοργάνων ὄντων, εὐρισκόμεθα εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὥρολογοποιοῦ τοῦ γινώσκοντος μόνον τὴν ὥρολογοποιίαν. Δυνάμεθα νὰ μελετήσωμεν τὰ φυτὰ, τὰ ζῶα καὶ τὸν ἄνθρωπον ὑπὸ ἀνατομικὴν καὶ φυσικὴν ἐποψιν, νὰ σπουδάζωμεν τὰ ὄργανα καὶ νὰ ἐννοήσωμεν τὰς λειτουργίας αὐτῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς μελέτης ταύτης οὐδεμίαν διαφώτισιν δυνάμεθα νὰ λάβωμεν περὶ τῆς αἰτίας ἧτις ἐγέννησε τὰς πολυπλόκους καὶ θαυμασίας ταύτας μηχανάς· ὁμοιάζομεν πρὸς τὸν ὥρολογοποιὸν ὅστις οὐδὲν ἄλλο γινώσκει ἢ τὸ ὥρολόγιόν του. Δυστυχῶς δὲ μέχρι σήμερον δὲν ἀνεκαλύψαμεν οὐδεμίαν σχολὴν ἵνα μάθωμεν ἐξ αὐτῆς, ὅτι ὁ ὥρολογοποιὸς καταφεύγων εἰς ἄλλας τέχνας δύναται νὰ μάθῃ.

Οὐδεὶς μέχρι τοῦδε παρευρέθη κατὰ τὴν πρώτην ἐμφάνισιν οἰουδήποτε ὀργανικοῦ ὄντος. Ἄνδρες σπουδαῖοι καὶ μάλα ἀξιόπιστοι ἐνόμισαν ὅτι παρήγαγον

διάφορα ὀργανικά ὄντα, φυτὰ καὶ μικροσκοπικά ζῶα, τοῦθ' ὅπερ ὠνόμασαν γενέσεις αὐτομάτους. Ἀλλ' ὁσάκις ἐπανεῖλαβον τὰ πειράματα αὐτῶν μετὰ τῶν ἀναγκαίων προφυλάξεων, ἵνα ἐμποδίσωσι τὴν ἀνάμιξιν τῶν σπερμάτων ἅτινα πληροῦσι πᾶσαν τὴν φύσιν, εἶδον ἑαυτοὺς ἠπατημένους. Τὰ πειράματα ταῦτα ἐπαναληφθέντα καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἀπέδειξαν καὶ πάλιν τὴν ἀπάτην ταύτην τῶν σοφῶν. Ἡ αὐτόματος γενέσις ἐστηρίζετο καὶ πάλιν κατὰ τὸ φαινόμενον ἐπὶ ἀνεκκλήτων ἀποδείξεων· καὶ ὁμῶς ἀπεδείχθη καὶ αὖθις ἡ πλάνη ἐφ' ἧς οἱ ὑπέρμαχοι τῆς ιδέας ταύτης ἐστήριζον τὰς πεποιθήσεις αὐτῶν.

Πρέπει λοιπὸν νὰ ὁμολογήσωμεν εἰλικρινῶς καὶ ἀσυστόλως ὅτι οὐδόλως γινώσκομεν πῶς τὰ ὀργανικά ὄντα ἔλαβον τὴν γένεσιν αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Οἱ ἰσχυριζόμενοι ὅτι δύνανται νὰ ἐξηγήσωσι τὰ πάντα εἶναι οἱ ἀμαθέστεροι πάντων· ὁ δ' ἀληθὴς σοφὸς δὲν διστάζει νὰ ὁμολογήσῃ ὅ,τι ἀγνοεῖ.

Οὕτω λοιπὸν ἡ ἐπιστήμη δὲν δύναται ν' ἀποφανθῇ πόθεν κατάγεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ δύναται νὰ εἴπῃ πόθεν δὲν κατάγεται· καὶ τοῦτο δὲ δὲν εἶναι ὀλίγον, τὸ νὰ κρίνῃ μετὰ θετικότητός τινος τῶν γνώμων ἃς ἀπεφώνησαν περὶ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς. Αἱ γνώμαι αὗται εἶναι ποικίλαι· ἀλλ' αἱ πλεῖσται στηρίζονται ἐπὶ μιᾷ καὶ τῆς αὐτῆς γενικῆς ἀρχῆς, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ζῶον μεταμορφωμένον καὶ τέλειον, ὅτι δηλαδὴ κατάγεται διὰ μεταμορφώσεων διαδοχικῶν ἐξ ἄλλων ζῶων προὑπαρχόντων αὐτοῦ· μάλιστα δὲ σήμερον ἀποφαίνονται ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὁ τελειοποιηθεὶς ἀπόγονος τοῦ πιθήκου. Τὴν γνώμην ταύτην ἐπικυροῖ ἡ ὁμοιότης τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰς τῶν ἀνθρωπομόρφων πιθήκων, ἐκ τῆς παραβολῆς τῶν ὁποίων φαίνονται καὶ αἱ ἐπελθοῦσαι σημαντικαὶ τροποποιήσεις. Πρὸ πολλοῦ ὁ ἄνθρωπος ἠθέλησε νὰ ἀποδώσῃ τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ εἰς τὰ ζῶα· τὴν ἀρχὴν ταύτην εὐρίσκομεν μάλιστα εἰς πολλοὺς τῶν ἀγρίων λαῶν. Οἱ μὲν ἀναβιβάζουσι τὴν καταγωγὴν αὐτῶν εἰς τὴν ἀρκτον, οἱ δὲ εἰς τὸν κάστορα κτλ. καὶ τινες εἰς τὸν πίθηκον. Τινὲς τούτων πάλιν θεωροῦσι τοὺς πιθήκους ὁράγκους ὡς ἀδελφοὺς αὐτῶν, οἵτινες σιωπῶσι φοβούμενοι μὴ ἀναγκάσωσιν αὐτοὺς νὰ ἐργάζωνται. Καὶ παρὰ μὲν τοῖς ἀγρίοις λαοῖς ἡ γνώμη αὕτη ἐπεκράτησεν ἐκ παραδόσεων ἀγνώστου πηγῆς· παρ' ἡμῖν δὲ ἐπιστηρίζεται ἐπ' ὀνόματι τῆς ἐπιστήμης ὅτι ὁ ἄνθρωπος κατάγεται διὰ μεταμορφώσεων ἐκ τινος εἶδους ζώου. Ἰχνη τῆς ὑποθέσεως ταύτης εὐρίσκονται παρὰ τισι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων, ἀλλὰ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἔλαβεν εὐκρινῆ ὑπαρξιν. Τὸ 1755 ὁ Γάλλος *de Maillet* ἐδημοσίευσε σύγγραμμα ἀποδεικνύον ὅτι πάντα τὰ ἐπίγεια καὶ ἐναέρια ζῶα μετεσχηματίσθησαν ἐκ θαλασσίων ζώων. Προπάτορας τοῦ ἀνθρώπου ἐθεώρει τοὺς τρίτωνας τῶν ἀρχαίων μύθων, τοὺς θαλασσίους ἀνθρώπους περὶ ὧν ἀναφέρουσι τὰ συναξάρια τοῦ μεσαιῶνος, καὶ ἔτεινε νὰ ἀναβιβάσῃ τὴν καταγωγὴν τοῦ μέχρι τῶν ἰχθύων αὐτῶν.

Ὀλίγον μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ συγγράμματος τοῦ *de Maillet*, ὁ Ἀγγλος λόρδος *Monboddo*, διακεκριμένος ἀρχαιολόγος, ἐδημοσίευσε (1774) περὶ τῆς

καταγωγῆς τῆς γλώσσης βιβλίον ὑπὸ διαφόρους ἐπόψεις περίεργον δι' οὗ προσεπάθει νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ πεπολιτισμένος ἄνθρωπος οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ὁ ὀράγκος τελειοποιημένος.

Ὁ ἑξοχος φυσιοδίφης Lamarck (1809) ἐν τῇ φιλοσοφικῇ ζωολογίᾳ αὐτοῦ φρονεῖ ὅτι ὅλα τὰ ζῶα κατὰγονται διὰ τῶν μεταμορφώσεων ἐξ ἄλλων ζώων ἀπλουστέρων· περὶ δὲ τοῦ ἀνθρώπου ἠθέλησε ν' ἀποδείξῃ ὅτι προπάτωρ ἡμῶν ἦτο εἷς τῶν ἐντελεστέρων πιθήκων. Ἡ ἰδέα αὕτη ἀνεφάνη καὶ πάλιν σήμερον στηριζομένη ἐπὶ νέων ἐπιχειρημάτων ἐξαγομένων ἐκ τῶν γενομένων προόδων τῆς ἐπιστήμης.

Ἡ δοξασία αὕτη περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ μερικὴ ἐφαρμογὴ συστήματος τελειοτέρου καὶ γενικωτέρου τοῦ ἀγγλοῦ φυσιοδίφου Charles Darwin. Ὁ Darwin θέλων νὰ ἐξηγήσῃ τὸν σχηματισμὸν τῶν διαφορῶν εἰδῶν τῶν ζώων ὑπέθεσεν ὅτι κατ' ἀρχὰς οὐδὲν ἄλλο ὑπῆρχεν ἢ ἓν μόνον ἐνόργανον ὄν, ὅπερ ὠνόμασεν ἀρχέτυπον. Τὸ δὲ τοῦτο μετεβλήθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὥς ἐκ τῶν διαφορῶν μεταβολῶν τοῦ ζῆν· ἐκ τῶν διαδοχικῶν δὲ τούτων μεταβολῶν ἐγεννήθησαν διὰ τῶν μεταμορφώσεων πάντα τὰ διάφορα εἶδη τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν, ἅτινα εὐρίσκομεν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς.

Πρὸς εὐχερεστέραν κατάληψιν τοῦ συστήματος τοῦ Darwin, ἃς φαντασθῶμεν τὸ ἀρχέτυπον ὄν ὥς ἓν σημεῖον. Τὸ δὲ τοῦτο ἐγέννησε κατ' ἀρχὰς ἄλλα ὄντα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ὅμοια αὐτῷ, ἅτινα οὐδὲν ἔχουσι χαρακτηριστικὸν διακρίνον αὐτὰ ἐπαισθητῶς ἀπ' ἀλλήλων. Τὰ ὄντα ταῦτα προστιθέμενα εἰς τὸ πρῶτον σημεῖον ἀποτελοῦσι μίαν γραμμὴν ἢ ἓνα κορμόν. Κατόπιν εἰς ἄλληλὴν ἐποχὴν ἐκ τῆς ἐπενεργείας ἰδιαιτέρων μεταβολῶν τοῦ ζῆν τὰ ὄντα ταῦτα μετεβλήθησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον, καὶ ἀνεφάνησαν διαφοραὶ ἔτι σημαντικώτεραι· οὕτω δὲ ἐγεννήθησαν γένη διακεκριμένα, ἅτινα ἃς ὑποθέσωμεν ὥς δύο ἐτέρας γραμμάς ἢ κλάδους συνεχομένους μὲ τὸν ἀρχέτυπον κορμόν. Οἱ δευτερεύοντες οὗτοι τύποι μεταβλήθέντες πάλιν ἕνεκα διαφορῶν αἰτίων ἐγέννησαν ἄλλα γένη διάφορα τῶν δευτέρων, μεθ' ὧν συνέχονται ὥς ἄλλοι κλάδοι· οἱ κλάδοι οὗτοι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πολλαπλασιαζόμενοι καὶ διαφόρους λαμβάνοντες διευθύνσεις ἀποτελοῦσι δένδρον, οὗτινος ὁ κορμός εἶναι τὸ ἀρχέτυπον, οἱ δὲ κλάδοι τὰ διάφορα γένη ἅτινα ἐξ αὐτοῦ ἐγεννήθησαν. Οὕτω δὲ κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Darwin, ὅπως ὁ κλάδος τοῦ δένδρου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐνωθῇ μὲ ἄλλον κλάδον, οὕτω καὶ γένος τι ὄντων δὲν δύναται νὰ ἐνωθῇ μὲ ἄλλο διάφορον αὐτοῦ· κατὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην ὁ τύπος τῶν σπονδυλωτῶν ἐγέννησε τοὺς τέσσαρας δευτερεύοντας τύπους, τοὺς ἰχθῦς, τὰ ἑρπετὰ, τὰ πτηνὰ καὶ τὰ μαστοφόρα, ὅπως ἐξ ἑνὸς κορμοῦ τοῦ δένδρου ἐξέρχονται τέσσαρες διάφοροι κλάδοι. Οὐδέποτε ὅμως κατὰ τὸν Darwin δύναται ἐκ τοῦ ἰχθύος νὰ γεννηθῇ μαστοφόρον, οὐδὲ τὰνάπαλιν.

Τὸ σύστημα τοῦ Darwin φαίνεται κατὰ πρῶτον πιθανόν, καὶ ἐξηγεῖ διάφορα ζητήματα, ὥς τὰς σχέσεις τῶν διαφορῶν τύπων, τὰς φαινομένας μεταξὺ αὐτῶν ὁμοιότητας, τοὺς τύπους τῆς μεταβάσεως οἵτινες συνδέουσιν αὐτοὺς πρὸς ἀλλήλους... κτλ. Καὶ ὅμως οὐδόλως δυνάμεθα νὰ τὸ παραδεχθῶμεν, διότι

εἶναι ἀσυμβίβαστον μὲ πολλὰ φαινόμενα, καὶ μάλιστα διότι ἀντίκειται πρὸς τοὺς φυσιολογικοὺς νόμους περὶ ὧν ὠμιλήσαμεν εἰς τὸ πρῶτον μέρος. Ἐπειδὴ ὁμως ἐπὶ τοῦ συστήματος τοῦ *Darwin* στηρίζουσι τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος κατὰγεται ἐκ τοῦ πιθήκου, ἴδωμεν μέχρι τίνος ἡ ὑποτιθεμένη αὕτη διαδοχὴ τῶν γενῶν συμφωνεῖ πρὸς τὴν θεωρίαν ἧς ὑποθέτουσιν αὐτὴν ὡς συνέπειαν.

Ἵνα παραδεχθῶμεν ὡς ἀληθὴ τὴν θεωρίαν ὅτι ὁ ἄνθρωπος κατὰγεται ἐκ τοῦ πιθήκου, πρέπει κατὰ τὸ σύστημα τοῦ *Darwin* ὁ ἀνθρώπινος τύπος νὰ παράγεται ἐκ τοῦ τύπου τοῦ πιθήκου· ἤτοι ὁ πρῶτος νὰ ᾔηται ἡ ἀνάπτυξις τοῦ δευτέρου. Καὶ ὁμως παρὰ τὰς φαινομένας ὁμοιότητας, ὧν ἕνεκα πρὸ πολλοῦ ἐθεώρησαν τὸν πίθηκον ὡς τὸ ὁμοιότυπον τοῦ ἀνθρώπου, ἐπιστημονικῶς ἐξετάζοντες τὸ γενικὸν σύστημα τοῦ ὁργανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πιθήκου, εὗρισκομεν οὐσιώδεις διαφοράς. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι πλασμένος ἵνα περιπατῇ ὀρθίως καὶ ἐπὶ τῶν ποδῶν ἔχων πάντα ἐλευθέραν τὴν χρῆσιν τῶν βραχιόνων καὶ τῶν χειρῶν· ἐνῷ ὁ πίθηκος ἐπλάσθη, ἵνα ἀναρριχᾶται μεταχειριζόμενος καὶ τὰς τέσσαρας χεῖράς του πρὸς τοῦτο. Ἐν τῷ ἀνθρώπῳ πάντα τὰ κινητικὰ ὅργανα, οἱ πόδες, αἱ κνήμαι, οἱ μηροί, ἡ σπονδυλικὴ στήλη καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτῶν συνεχόμενοι μῦς δεικνύουσιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ζῶον δίπουν, περιπατητικόν. Ἀπ' ἐναντίας ἐν τῷ πιθήκῳ πάντα τὰ μέλη ταῦτα εἶναι οὕτω διατεθειμένα, ὥστε ν' ἀποτελῶσι ζῶον ἀναρριχώμενον· καὶ αὐταὶ αἱ ἐμπρόσθιοι χεῖρές του, καίτοι πεπρωκισμέναι μὲ μεγάλην εὐχέρειαν κινήσεων, εἶναι ἐπὶ τούτῳ πλασμέναι. Ἄρα ὁ περιπατητικὸς καὶ ὁ ἀναρριχώμενος εἶναι δύο διάφοροι τύποι· τὸ νὰ παράγωμεν δὲ τὸν ἕνα ἐκ τοῦ ἑτέρου ἀντίκειται ὁλοτελῶς πρὸς τὸ δόγμα τοῦ *Darwin*.

Ἡ οὐσιώδης αὕτη διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἀνθρωπίνου τύπου καὶ τοῦ τοῦ πιθήκου ἀπεδείχθη πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἐπὶ ὅλων τῶν μικρῶν πιθήκων τοὺς ὁποίους εὐκόλως δύνανται νὰ προμηθεύωνται. Κατεβλήθησαν μεγάλαι προσπάθειαι ἵνα ἀποδειχθῇ, ἂν οἱ πλησιέστεροι τῷ ἀνθρώπῳ πίθηκοι εἶναι πλασμένοι, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ, ἵνα ἀναρριχῶνται, καὶ πρὸς τοῦτο εἰς πολλὰς χώρας ἐνέκυψαν σπουδαίως εἰς τὴν μελέτην τοῦ ζητήματος τούτου. Ἡ εὐκολία, μεθ' ἧς δύνανται σήμερον νὰ προμηθεύωνται ζῶα καὶ ἐκ τῶν ἀπωτάτων χωρῶν, ἐπέτρεψαν τῷ *K. Richard Owen*, τῷ ἐξοχωτέρῳ τῶν ἀνατόμων τῆς Ἀγγλίας, νὰ κάμῃ σπουδαίας μελέτας ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ἐπίσης ὁ Γάλλος *Duvernoy*, ὁ φίλος καὶ συνεργάτης τοῦ διασήμευ Κυβιέρου ἀνέταμε λεπτομερῶς γορίλλον τινά. Βραδύτερον ὁ ἀνατόμος *Gratiolet*, καὶ ὁ δόκτωρ *Alia* ἔκαμαν ἐπίσης λεπτομερῆ ἀνατομίαν τρωγλοδύτου. Οἱ δύο τελευταῖοι ἀνατόμοι ἐπέστησαν ἰδίως τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ζητήματος. Πάντες δὲ ἀπέδειξαν ὅτι ἐν τοῖς πιθήκοις τοῖς μάλα συγγενεύουσι πρὸς τὸν ἀνθρώπινον τύπον, ἡ προσαρμογὴ πάντων τῶν μελῶν εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ ἀποτελῇ ζῶα ἀναρριχώμενα καὶ οὐχὶ περιπατητικά· καὶ παρ' αὐτοῖς δὲ τοῖς μᾶλλον ἐξέχουσι τῶν πιθήκων, ὁ ἀρχικὸς τύπος τοῦ πιθήκου φαίνεται εὐκρινέστατα.

Οὕτω λοιπὸν ὁ πίθηκος, καίτοι τελειότερος τῶν ἄλλων ζώων κατὰ πολλὰ, δὲν ἀλλάσσει φύσιν, τοῦθ' ὅπερ συμφωνεῖ πρὸς τὰς ιδέας τοῦ *Darwin*.

ὥστε, ἵνα μείνη τις σύμφωνος πρὸς τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἀναγκάζεται νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι καὶ ἂν ἐκ τοῦ πιθήκου παρήγετο ὃν ὅμοιον πρὸς τὸν ἄνθρωπον, τὸ ὃν τοῦτο δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἄνθρωπος, οὐδὲν ἄλλο ἤθελεν εἶσθαι ἢ πίθηκος ἔχων τὴν αὐτὴν μὲ ἡμᾶς νοσημοσύνην, ἤθελεν εἶσθαι ζῶον ἀναρριχώμενον, οὐδέποτε δὲ περιπατητικόν.

Πλὴν μόνοι ἡμεῖς δὲν εἴμεθα οἱ ἀντιφρονοῦντες πρὸς τὴν γνώμην τοῦ *Darwin* καὶ αὐτὸς ὁ διακεκριμένος ζωολόγος καὶ ἀνατόμος *Charles Vogt*, ἄλλως ὁπαδὸς τοῦ *Darwin*, εἶπε πολλάκις τὰ αὐτὰ ἅπερ καὶ ἡμεῖς, ἀποφηνάμενος ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ πίθηκος δύνανται νὰ κατὰγονται ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς, ἀλλ' ὅτι οἱ δύο οὗτοι τύποι διίστανται ἀλλήλων, καὶ ἀπεχωρίσθησαν πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ κατωτάτου πιθήκου. Ἄρα ὁ *Charles Vogt*, καίτοι ὁπαδὸς τοῦ *Darwin*, παραδέχεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κατὰγεται ἐκ τοῦ πιθήκου.

Ἄς ἐξετάσωμεν ἤδη τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν πίθηκον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀναπτύξεως, καὶ ἅς παρατηρήσωμεν τὸν ἐγκέφαλον αὐτῶν καθ' ὃν χρόνον ὑπάρχουσιν ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρός των. Εἶναι περιττὸν νὰ ἀποδείξωμεν πόσον ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ μελέτη αὕτη. Ὁ ἐγκέφαλος εἶναι ἀναντιρρήτως, καὶ μάλιστα ὡς πρὸς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ζήτημα, τὸ σπουδαιότερον ὄργανον τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πιθήκου, διότι ἐν αὐτῷ ἔχει τὴν ἑδραν τοῦ πᾶν ὅ,τι πηγάζει ἐκ τῆς διανοίας ἢ τῆς ἐμφύτου ὁρμῆς. Πῶς λοιπὸν γίνεται ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐγκεφάλου παρὰ τῷ πιθήκῳ, καὶ πῶς παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ;

Τὸ σύνολον τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ περιεχομένου ἐν τῷ κρανίῳ διαιρεῖται εἰς διάφορα μέρη, ἐξ ὧν δύο μόνον θέλομεν λάβει ὑπ' ὄψιν· τὸν ἐμπρόσθιον ἢ μετώπιον λοβόν, καὶ τὸν μέσον ἢ κροτάφιον λοβόν. Εἶναι λοιπὸν πασιφανές ὅτι παρὰ τοῖς ζώοις, ἅτινα συνδέονται διὰ δεσμῶν γενεαλογίας, ἡ ἀνάπτυξις τῶν δύο τούτων λοβῶν ἔπρεπε νὰ ᾔηται ἡ αὐτή· καὶ ὁμῶς μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πιθήκου ὑπάρχει κατὰ τοῦτο μεγάλη διαφορὰ. Παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ὁ ἐμπρόσθιος λοβὸς ἀναπτύσσεται πρῶτος, καὶ ταχύτερον σχηματίζεται, ὁ δὲ κροτάφιος λοβὸς ἀναπτύσσεται κατόπιν. Ἀπεναντίας παρὰ τῷ πιθήκῳ, ὁ κροτάφιος ἀναπτύσσεται πρῶτον, καὶ ἔπειτα ὁ ἐμπρόσθιος, ὥστε ὑπάρχει προφανὴς ἀντίθεσις εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν μερῶν τοῦ οὐσιωδεστάτου τούτου ὀργάνου. Ἐπεταὶ λοιπὸν ὅτι, ὅταν δύο ὄντα ἀναπτύσσωνται ἀντιστρόφως, οὕτως εἰπεῖν, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παράγεται τὸ ἐν ἐκ τοῦ ἑτέρου.

Τὸ προρρηθὲν φαινόμενον ἔχει μεγάλην βαρύτητα οὐχὶ μόνον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς συνεπείας του· ἰδίως ὁμῶς εἶναι ἀπάντησις πρὸς τινα τῶν ἀορίστων ἐκείνων ἰσχυρισμῶν, ὃν συνηθέστατα μεταχειρίζονται οἱ βουλόμενοι νὰ θεωρήσωσι τὸν πίθηκον ὡς πρόγονον ἡμῶν. Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι ὧν τὸ κρανίον εἶναι πολὺ μικρόν, ἐπομένως καὶ ὁ ἐγκέφαλος αὐτῶν εἶναι ἐπίσης μικρός· ἐκτὸς τούτου ὅσω ἐλαττοῦται κατὰ τὸν ὄγκον, τοσούτῳ μᾶλλον εἶναι ἀπλούστερος, καὶ οὕτω δεικνύει ὁμοιότητά τινα πρὸς τὸν ἐγκέφαλον τῶν ἀνθρωπομόρφων πιθήκων, ὁμοιότη-

τα ὅμως φαινομένην διὰ τοὺς ἐν παρόδῳ θεωροῦντας αὐτὸν χωρὶς νὰ ἐμβωσιν εἰς λεπτομερείας. Ἐκ τούτου δὲ ἔσπευσαν πολλοὶ νὰ ἐξαγάγωσι συμπεράσματα, καὶ ἐθεώρησαν τὴν ὁμοιότητα ταύτην ὡς ἐμφάνισιν μιᾶς τῶν ιδιοτήτων τοῦ μεμακρυσμένου προγόνου ἡμῶν πιθήκου, ἀποφηνάμενοι ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι οἱ ἔχοντες τὸν μικρὸν ἐγκέφαλον καὶ τοὺς ὁποίους ὀνομάζουσι μικροκεφάλους, παριστῶσι κατὰ τύχην τὸ σχῆμα τοῦ ἐγκεφάλου τῶν πρώτων ἡμῶν προγόνων, ὅτε ἀπεχωρίσθησαν ἀπὸ τῆς οἰκογενείας τῶν πιθήκων. Αἱ ἐρευναι ὅμως τοῦ *Graivolei* περὶ τοῦ τρόπου καὶ τοῦ χρόνου τῆς ἀναπτύξεως παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ καὶ τῷ πιθήκῳ, ἀπέδειξαν ὅτι ἡ φαινομένη αὕτη ὁμοιότης οὐδόλως ὑφίσταται. Ἀπ' ἐναντίας μάλιστα ὁρῶ μείζων εἶναι ἡ διαφορὰ ὡς πρὸς τὴν διεύθυνσιν καθ' ἣν γίνεται ἡ ἀνάπτυξις, τοσοῦτῳ μᾶλλον ὁ ἀνθρώπινος ἐγκέφαλος διαφέρει ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ πιθήκου, ὅταν παύσῃ ἀναπτυσσόμενος. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ἐγκέφαλος τοῦ ἀνθρώπου δύναται ἐνίοτε νὰ ᾔηται μικρότερος καὶ ἀπλούστερος τοῦ τοῦ πιθήκου, ἀλλὰ δὲν εἶναι διὰ τοῦτο ὁμοιος αὐτῷ. Ἐν ὀλίγοις, καὶ ὅταν ἀκόμη ὁ ἄνθρωπος φαίνεται κατώτερος τῶν ζώων κατὰ τὴν ἀτέλειαν τῶν ὀργάνων τοῦ νοῦς, καὶ τότε πάλιν δὲν ὁμοιάζει ἀνατομικῶς πρὸς τὰ ζῷα.

Ἀλλ' ἔτι καλλίτερον δύναται τις νὰ πεισθῇ, ὅταν μετὰ προσοχῆς ἐξετάσῃ τοὺς λόγους ἐφ' ὧν θέλουσι νὰ στηρίξωσι τὴν ἀρχὴν ταύτην, καὶ ἐφαρμόσῃ αὐτοὺς πρὸς τὰς θετικὰς καὶ σπουδαίας ἐπιστημονικὰς ἀρχάς· θαυμάζει τις τῶντι βλέπων πόσον ἀόριστοι, πόσον ἀβέβαιοι εἶναι αἱ πλεῖσται διαβεβαιώσεις καὶ τὰ φαινόμενα, ἅτινα ἐπικαλοῦνται οἱ ὅπαδοι τῆς γνώμης ταύτης, ὑποπίπτοντες πάντοτε εἰς ἀπλᾶς πιθανότητας. Οὕτω λέγουσι: δὲν εἶναι τάχα δυνατόν ἡ χεὶρ τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς μεταμορφώσεως τοῦ δεινός ἢ δεινός μυὸς νὰ παρήχθῃ ἐκ τῆς τοῦ πιθήκου; — Δὲν εἶναι δυνατόν, ἐπειδὴ πίθηκός τις ἐξηκολούθει νὰ ἴσταται ὀρθίως, νὰ μετεβλήθησαν αἱ ὀπίσθιοι χεῖρες του εἰς πόδας; — Δὲν εἶναι δυνατόν ἡ αὕτη αἰτία νὰ ἐπενήργησεν, ὥστε νὰ ἀποκτήσῃ γαστροκνήμια ὧν ἔστρεψεν, καὶ νὰ μηκύνη τὰ ὁστά ἅτινα ἦσαν πολλῶ βραχύτερα;... κτλ.

Ἀλλὰ τοιαύτην ὁδὸν ἀκολουθῶν τις ἀγνοοῦμεν ποῦ δύναται νὰ φθάσῃ. Τὰ πάντα βεβαίως εἶναι δυνατὰ ἐκτὸς ἐκείνων, ἅτινα ἐμπεριέχουσιν ἀντιφάσεις. Οἱ λόγοι οὗτοι ὅμως δὲν συμφωνοῦσι πλέον πρὸς τὴν ἐπιστήμην, ἥτις ἀπαιτεῖ θετικὰ καὶ ὠρισμένα πράγματα: εἶναι λόγοι μυθολογικοί. — Ἐκτὸς τούτου αἱ ὑποτιθέμεναι αὗται πιθανότητες διαρρήδην ἀντιστρατεύονται πρὸς τὴν πορείαν ἣν βλέπομεν σήμερον τὴν φύσιν ἀκολουθοῦσαν· οἱ τοιοῦτοι συλλογισμοὶ καταντῶσιν εἰς τὸ αὐτὸ ὡς εἰ ἐλέγομεν. « δὲν εἶναι δυνατόν τὰ πράγματα νὰ ἠκολούθουν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἄλλην ὁδὸν παρ' ἣν σήμερον ἀκολουθοῦσιν; » Ἡ ἀληθὴς ὅμως ἐπιστήμη δὲν παραδέχεται τὸν τρόπον τοῦτον τοῦ σκέπτεσθαι, δὲν παραδέχεται μεταβολὰς εἰς τοὺς νόμους τοὺς διέποντας τὸν κόσμον τοῦτον, τὰ τε ἐνόργανα καὶ ἀνόργανα σώματα.

Ἐν μόνον ἐπιχείρημα ἔχουσιν, ἐφ' οὗ προτείνουσιν λεπτομερεῖς τινὰς

ἀντιλογίας, καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου δύναται τις νὰ ἔλθῃ εἰς συζήτησιν· τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο ἐξήγαγον ἔκ τινων κρανίων ἀνεκαλύφθέντων εἰς στρώματα μᾶλλον ἢ ἥττον βαθέα, ἅτινα παρίστων ιδιότητάς τινας ἐξαιρετικάς. Τὰ κρανία ταῦτα περιέγραφαν λεπτομερῶς, καὶ βασιζόμενοι ἐπὶ τῶν ιδιοτήτων τούτων προσεπάθησαν ν' ἀποδείξωσιν ὅτι παριστῶσι τὴν μετάβασιν ἀπὸ τοῦ κρανίου τοῦ πιθήκου εἰς τὸ τοῦ ἀνθρώπου. Πρὸ πάντων ὁμως ἐπέμειναν ἐπὶ τινος κρανίου, ὅπερ κατέστη γνωστότατον ὑπὸ τὸ ὄνομα κρανίου τοῦ *Neanderthal*, καὶ ἀνεκαλύφθη ἐν ἔτει 1857 εἰς τὰ πέριξ τοῦ *Dusseldorff*. Τὸ κρανίον τοῦτο διακρίνεται ἔκ τῶν πλείστων ἀνθρωπίνων κρανίων ἔνεκα τῆς ὑπερμεγέθους ἐξοχῆς τῆς ἀψίδος τῶν ὀφρύων, εἶναι πεπιεσμένον καὶ ἐπίμηκες, καὶ παριστᾷ ἰδιαζούσας τινὰς ιδιότητας, ὧν ἡ περιγραφή ἤθελεν εἶσθαι ἐκτενής. Πρὸ πάντων ὁμως βασιζόμενοι ἐπὶ τοῦ γενικοῦ σχήματος αὐτοῦ καὶ ἐπὶ δύο ἐξογκωμάτων ὑπὲρ τὰς ὀφρῦς, ἀπεφάνησαν, ὅτι τὸ κρανίον τοῦτο ὁμοιάζει πρὸς τὸ τῶν ἀνθρωπομόρφων πιθήκων, καὶ μάλιστα πρὸς τὸ τῶν ὀράγκων. Καὶ ὁμως ἀρκεῖ τις νὰ παρὰβάλλῃ τὸ κρανίον τοῦτο τοῦ *Neanderthal* πρὸς τὰ κρανία τῶν ὀράγκων καὶ τῶν πιθήκων, καὶ πάραυτα θέλει ἰδεῖ, ὅποση διαφορὰ ὑπάρχει μεταξύ τῆς ἀνθρωπίνης ταύτης κεφαλῆς καὶ τῆς τῶν ζώων τούτων, διαφορὰ μεγίστη προκύπτουσα ἔκ τοῦ ὄγκου τοῦ κρανίου καὶ ἐπομένως τοῦ ἐγκεφάλου, ἐξ ἧς φαίνεται ὅτι οὐδέποτε ὁ ἀνθρώπος εἰς ὃν ἀνῆκε τὸ κρανίον ἐκεῖνο εἶχεν ἐγκέφαλον ὅμοιον πρὸς τὸν τοῦ ζώου.

Πρὸς τούτοις ἀποδίδουσιν εἰς τὸ κρανίον τοῦ *Neanderthal* μεγάλην ἀρχαιότητα, θεωροῦντες αὐτὸ ὡς τὸ ἀρχαιότατον τῶν κρανίων ἅτινα ἀνευρέθησαν, ὅπερ εἶναι πολὺ ἀμφίβολον. Συνάμα δὲ λέγουσιν ὅτι δὲν ὁμοιάζει πρὸς οὐδὲν ἄλλο κρανίον· τὴν γνώμην ταύτην εἶναι εὐκολώτατον ν' ἀποδείξωμεν ὡς ἐσφαλμένην. Καὶ περὶ μὲν τῆς ἀρχαιότητος τῆς πολυθρυλλήτου ταύτης κεφαλῆς λέγομεν, ὅτι εὐρέθη ἐν σπηλαίῳ κειμένῳ ὑπὲρ τὴν ὄχθην ποταμοῦ τινος ἐπὶ ἐδάφους, ὅπερ δὲν ἐμφαίνει οὐδὲν σημεῖον ὑνάμενον νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν γεωλογικὴν ἡλικίαν του· ὥστε τὸ ν' ἀποδίδωμεν εἰς τὸ κρανίον τοῦτο ἀρχαιότητα ἀνωτέραν τῆς τῶν ὀρυκτῶν ἀνθρώπων περὶ ὧν προελαλήσαμεν, καὶ οἵτινες ἐμάχοντο μὲ λίθινα ὅπλα κατὰ τῶν ῥινοκέρων καὶ τῶν Ἐλεφάντων, εἶναι ὑπόθεσις πάντῃ ἀνυπόστατος. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ *K. Lyell*, ὁ διάσημος Ἀγγλὸς γεωλόγος, ὁ γράψας ὀλόκληρον βιβλίον ἵνα ἀποδείξῃ τὴν ἀρχαιότητα τοῦ ἀνθρώπου, πρῶτος ἐξέφρασε μεγάλους δισταγμοὺς ὡς πρὸς τὴν ἀρχαιότητα τοῦ κρανίου τούτου, διότι, ἐν ᾧ ἔκειτο τόπῳ, οὐδὲν γεωλογικὸν φαινόμενον δύναται νὰ ὀρίσῃ τὴν ἡλικίαν του, οὐδεμία ἐνδείξις ὑπάρχει ἀποδεικνύουσα ὅτι τὸ σπήλαιον ἐν ᾧ εὐρέθη, ἔχει γεωλογικὴν ἡλικίαν ἀρχαιοτέραν ἐκείνων ἐν οἷς ἀνεκαλύφθησαν τὰ ὅστ' αὐτοῦ ὀρυκτοῦ ἀνθρώπου εἰς *Aurignac* καὶ *Moulin Quignon* ἐν Γαλλίᾳ.

Ἐκτὸς τούτου καὶ ἡ γνώμη ὅτι τὸ κρανίον τοῦτο δὲν ὁμοιάζει πρὸς οὐδὲν ἄλλο, εἶναι προφανῶς ἐσφαλμένη. Ὅτε κατ' ἀρχὰς ἀνεκαλύφθη τὸ κρανίον τοῦτο, καὶ διεσπάρησαν ἐν Ἀγγλίᾳ διάφοροι σχεδισμοὶ καὶ τύποι αὐτοῦ, οἱ ἄγγλοι ἀνθρωπολόγοι, θερμοὶ ἄλλως ὅπαδοι τῆς ἀρχαιό-

τητος τοῦ ἀνθρώπου, ἐσπευσάν νὰ εἰπωσιν ὅτι ἀνεκαλύφθησαν ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν κρανία ἔχοντα μεγάλην πρὸς αὐτὸ ὁμοιότητα. Βραδύτερον ἀπεδείχθη τρανῶς ὅτι τὸ γενικὸν σχῆμά του οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ τὸ σχῆμα τοῦ κελτικοῦ κρανίου. Εἰς μάτην δ' ἐπικαλοῦνται τὴν ὕπαρξιν τῶν μετωπίων ἐξογκώσεων, τὴν συμπίεσιν καὶ τὸ ἐπίμηκες τοῦ κρανίου τούτου, διότι ὑπάρχει σήμερον κεφαλὴ ἐν Παρισίοις, ἣτις παριστᾷ τὰς αὐτὰς ιδιότητας· αἱ μετώπιοι μάλιστα ἐξογκώσεις συνεχόμεναι ἐν τῷ μέσῳ ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς τῶν ὀραγχοτάγκων πολλῶ μᾶλλον ἢ αἱ τοῦ κρανίου τοῦ *Neanderthal*. Καὶ ὅμως ἡ κεφαλὴ αὕτη ἀνήκει εἰς μωρὸν τινα ἀποθανόντα πρὸ τινῶν ἐτῶν ἐν τινι νοσοκομείῳ τῶν Παρισίων. Ὁ κάτοχος τοῦ κρανίου τούτου δόκτωρ *Tuhlrott* ἔχυσε τύπους ἐν αὐτῷ παριστῶντας τὸν ἐγκέφαλον. Ἐξετάζων τις ὅθεν μετὰ προσοχῆς τὸν τύπον τοῦτον τοῦ ἐγκεφάλου, εὐκόλως βλέπει ὅτι ἀνήκει εἰς ἄνθρωπον ἀγρίας βεβαίως φυλῆς, ἀλλὰ φέρει πάντας τοὺς οὐσιώδεις τύπους τῶν ἀνθρωπίνων κρανίων.

Πρὸς τούτοις ὁ *Pruner-Bey*, οὗτινος ἡ γνώμη ἐπὶ τοιούτων ζητημάτων ἔχει μεγάλην βαρύτητα, ἔλαβε τὸν ἐσωτερικὸν τύπον κρανίου τινὸς εὐρεθέντος ἐντὶνι τύμβῳ τοῦ *Poitou*, καὶ ἀπέδειξεν ὅτι ὁ τύπος οὗτος ἀνοίκων εἰς ἄνθρωπον ἀδιαφιλονεικῆτου κελτικῆς καταγωγῆς ἐφηρμόζετο ἀκριβῶς ἐντὸς τοῦ κρανίου τοῦ *Neanderthal*. Ἄρα οὐχὶ μόνον τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα τῆς κεφαλῆς τοῦ Κελτοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ *Neanderthal* ὁμοιάζουσιν ἀλλὰ καὶ ὁ ἐγκέφαλος αὐτῶν.

Αἱ ἀποδείξεις αὗται εἶναι ἀποχρῶσαι, ὥστε ἀδιστάκτως νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὸ λεγόμενον πιθηκοειδὲς τοῦτο κρανίον οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἀνθρώπινον, καὶ μάλιστα κρανίον κελτικόν. Τὸ δὲ ὑπερμέγεθες τῶν ἀψίδων τῶν ὀφρύων οὐδεμίαν δύναται νὰ φέρῃ ἐνστασιν, διότι τὸ φαινόμενον τοῦτο βλέπομεν καὶ σήμερον ἀκόμη, ὡς τὸ προρρηθὲν τοῦ ἐν Παρισίοις ἀποθανόντος μωροῦ, καὶ ἄλλα παρὰ τῶν ἀνθρωπολόγων μνημονευόμενα.

Ἐν ὀλίγοις ἡ θεωρία καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος κατάγεται ἐκ τοῦ πιθήκου οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ψυχρὰ ἐπίνοια ἐπὶ οὐδενὸς ἀκριβοῦς φαινομένου στηριζομένη, ἣτις εἰς τὰς πλείστας περιστάσεις ἐπικαλεῖται πιθανότητας, καὶ πολλάκις πιθανότητας προφανῶς ἀντιβαινούσας πρὸς τὰ πράγματα. Ὅθεν μετὰ θετικότητος λέγομεν ὅτι ἡ θεωρία αὕτη εἶναι καθ' ὅλα ἀνυπόστατος, καὶ προπάντων ἀντιβαίνει πρὸς τὴν θεωρίαν αὐτὴν τοῦ *Darwin*, ἣν λαμβάνουσιν ὡς βάσιν.

Ἐξετάθηνμεν ἀρκούντως ἐπὶ τῆς θεωρίας ταύτης, διότι κατέστη πολυθρύλλητος. Ἡ δοξασία ὅτι ὁ πίθηκος ἦτο ὁ προπάτωρ ἡμῶν παρήγαγεν ἐντύπωσιν πολλήν, διότι καίτοι ἀρχαία, τινὲς ἐθεώρησαν αὐτὴν ὡς νέαν, καὶ διότι εὐκόλως δύναται τις νὰ συλλάβῃ αὐτήν. Διὰ τοὺς λόγους τούτους κατέστη δημώδης, οὕτως εἰπεῖν. Ἑτέρα αἰτία τῆς διαδόσεως αὐτῆς εἶναι ὅτι ὑπεστηρίζετο ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας καὶ ἐπολεμεῖτο ὑπὸ τῆς θεολογίας: ἐπομένως κατέστη ἐκ τῶν λογομαχιῶν ἐκείνων, αἵτινες πολλάκις παρέσειραν καὶ αὐτοὺς τοὺς εὐθὺν νοῦν ἔχοντας ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ ἣν προὔτιθεντο ν' ἀκολουθήσωσι.

Ἡμεῖς ὅμως οὔτε θεολόγοι εἴμεθα, οὔτε φιλόσοφοι. Εἴμεθα ἀποκλειστικῶς

ἐπιστήμονες· περὶ οὐδενὸς ἄλλου λοιπὸν φροντίζομεν εἰμὴ περὶ τῶν ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν, καὶ ἐπ' ὀνόματι τῶν ἀληθειῶν τούτων ὡμολογήσαμεν τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἐπιστήμης τοῦ νᾶ εἶπη, πόθεν ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος· ἀλλὰ καὶ ἐπ' ὀνόματι τῶν αὐτῶν τούτων ἀληθειῶν λέγομεν μετὰ βεβαιότητος ὅτι προπάτωρ ἡμῶν δὲν εἶναι οὔτε ὁ γορίλλος, οὔτε ὁ ὀραγκοτάγκος, οὔτε ὁ τρωγλοδύτης, ἀλλ' οὐδ' ἡ φώκη, οὐδ' ὁ ἰχθύς, οὐδὲ ἄλλο οἷονδῆποτε ζῶον.

(ἀκολουθεῖ).